

Vereniging
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

AMEDEA

Professionele nabijheid

Wat als distantie juist wringt?

Dr. Andrea Ruissen
12 oktober 2023

Professionele nabijheid; wat als distantie juist wringt...?

Over professionele distantie wordt wel gezegd: zo veraf als mogelijk en zo nabij als nodig. Dat klinkt leuk, maar is in de praktijk heel lastig. Vooral als distantie helemaal niet passend lijkt, en de situatie om nabijheid lijkt te vragen. Als vrijwilliger of hulpverlener willen we juist graag naast onze patiënt staan, ons zorgende karakter maakt ons goed in ons werk. Tegelijkertijd kennen we ook het risico van de emotionele kluwen, de kwestie van hoeveel ruimte ingenomen mag worden en is tegenoverdracht (denken dat je aanvoelt wat de ander nodig heeft, terwijl het over je eigen gevoel gaat) een groot gevaar. In deze workshop gaan we aan de hand van een casus met elkaar in gesprek over hoe te manoeuvreren in ingewikkelde casuïstiek met dit thema.

Andrea Ruissen is psychiater, filosoof, coach, socratisch gespreksleider en ethicus en werkzaam in de rol van psychotherapeut in Den Haag. Zij werkte vanuit haar rol als psychiater enkele jaren als consulent palliatieve zorg.

In deze workshop gaan we aan de hand van een casus met elkaar in gesprek over hoe te manoeuvreren in ingewikkelde casuïstiek met als thema ‘professionele nabijheid – wat als afstand juist wringt?’

Leerdoelen

- Na het bijwonen van deze workshop kan de deelnemer
  - In grote lijnen schetsen wat ethiek is in de context van palliatieve zorg en wat een morele afweging is
  - Waarden noemen en naast elkaar zetten als onderdeel van een dialoog
  - Zelf handvaten zoeken of die geven aan collegae om met wringende of schurende casuïstiek om te gaan.

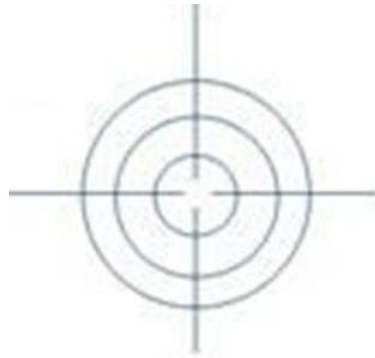

Opzet

- Korte inleiding
- Casus
- Moreel Beraad

Korte inleiding

Wat is ethiek?

- Morele afweging
- Op zoek naar 'het goede' om te doen
- Toegepaste filosofie
- Attitude meer dan kennis (*phronesis sofia*)
- Als richtlijnen, handboeken, regels wringen
- Iets wat je niet kunt opzoeken
- Vertragen, verstillen, reflecteren
- Als er waarden op tafel komen

Wat is ethiek?

- Morele **afweging**
- Op zoek naar 'het goede' om te doen
- Toegepaste filosofie
- Attitude meer dan kennis (*phronesis sofia*)
- Als richtlijnen, handboeken, regels wringen
- Iets wat je niet kunt opzoeken
- Vertragen, verstillen, reflecteren
- Als er **waarden** op tafel komen

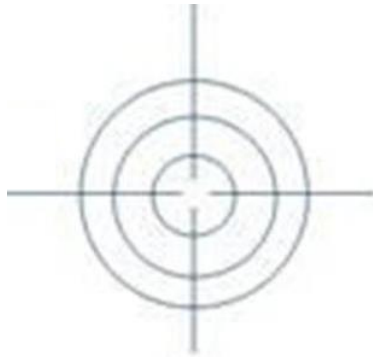

Waarden

GeldOrde
Balans Humor
Erkenning
Enthousiasme Zekerheid Liefde Trots
Betrokkenheid Wijsheid Stabiliteit Prestatie
Mededogen Competitie Kennis Avontuur
Gerechtigheid Spiritualiteit Gevoel Loyaliteit
Ondernemingszin Spontaniteit Integriteit
Rechtvaardigheid Zelfstandigheid Authenticiteit
Oprechtheid Verantwoordelijkheid Onafhankelijkheid
Nieuwsgierigheid Familie Leiderschap Eerlijkheid
Groei Ontwikkeling Openheid Inzicht Discipline
Vrijheid Vriendschap Beleefdheid Respect
Bescheidenheid Rust Macht Plezier Echtheid
Teamgeest Genot Passie
Creativiteit

Casus

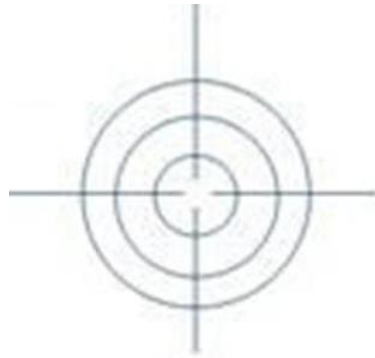
Uit het hospice

We hadden een gastbewoner (vrouw, 40 jaar) van Poolse afkomst. Sprak niet zo goed Nederlands en had een ex-partner (hindoestaans), die zich ook in het Nederlands moeilijk kon uitdrukken. Er was een zoontje van 9 jaar. Ex-partner was weer in het huis gaan wonen van haar om bij het zoontje te kunnen zijn.

Ziekte-inzicht van mw. was slecht, ze verwachtte naar huis te kunnen, terwijl dit echt niet veilig en verantwoord was. Waar het voor ons (en de vrijwilligers) moeilijk was, was dat dat jongetje zo ondersneeuwde. Waar moesten we op afstand blijven en de moeder (en vader) een en ander laten regelen met voor ons een zichtbaar gevaar dat het jongetje hier 'de dupe' van zou worden, waar zouden we juist wel op kunnen inzetten?

Moreel Beraad

De dilemmamethode

1. Introductie

Kennismaking, aanleiding van dit Moreel Beraad (waarom nu?), doelstellingen en verwachtingen, verslaglegging, vertrouwelijkheid

2. Presentatie van de casus

- Beschrijving van de casus door inbrenger a.d.h.v. feiten, handelingen en gevoelens ('film')
- Op welk moment in de tijdslijn speelde de morele vraag het meest ('hittepunt')?

3. Formulering van het dilemma en de achterliggende morele vraag

- Casusinbrenger formuleert de twee kanten van het dilemma in concrete gedragstermen (bijv. 'Moet\behoor\mag ik gedrag A of gedrag B doen?')
- Formulering van de morele schade als A of B niet wordt gedaan (volgens casusinbrenger)
- Formulering van de achterliggende morele uitgangsvraag of het morele thema
- Deelnemers schrijven zo nodig voor zichzelf hun intuïtief oordeel op t.a.v. de uitgangsvraag

4. Verplaatsing d.m.v. verhelderingsvragen

Deelnemers stellen verhelderingsvragen om zich goed te kunnen verplaatsen in de situatie van de casusinbrenger zodat zij later (zie stap 7) zelf een antwoord op de dilemmavraag kunnen geven ('Als ik in die situatie moest handelen dan...').

5. Perspectieven, waarden en normen

Gezamenlijk benoemen van waarden en normen met betrekking tot de dilemmavraag van de betrokkenen (= perspectieven uit de casus en/of deelnemers aan het Moreel Beraad).

6. Alternatieven

Vrije brainstorm gericht op reële en irreële mogelijkheden om met het dilemma om te gaan.

7. Individueel beargumenteerde afweging

Alle deelnemers geven individueel antwoord op de volgende vragen:

- Het is moreel juist dat ik A, B of een alternatief doe (in gedragstermen)
- Vanwege mijn volgende waarden en normen
- Ondanks.....(welk nadeel heeft deze keuze?)
- Hoe kan ik schade benoemd bij 'c' beperken?
- Wat heb ik nodig om 7.a daadwerkelijk te doen? (als persoon, team of organisatie)

8. Dialoog over overeenkomsten en verschillen

Gezamenlijk benoemen en onderzoeken van de overeenkomsten en verschillen in de individuele argumentaties en/of afwegingen

- Waar zijn we het met elkaar (niet) over eens?
- Wat kunnen we leren van de overeenkomsten en verschillen en welke nieuwe vragen worden hierdoor opgeroepen?

9. Conclusies en acties

Formuleren van een gezamenlijke conclusie met concrete afspraken m.b.t. de kwestie

- Welk antwoord op dilemmavraag en welke daarbij behorende acties verdienen het meeste gewicht? Op basis van welke waarden/normen?
- Wat is de essentie van de kwestie? Wat moeten we onder ogen zien?
- Welke praktische werkafspraken maken we? Wie doet wat wanneer en waar?

10. Afronding en evaluatie

- Wat vinden jullie van het inhoudelijk resultaat? Wat kunnen jullie er (niet) mee?
- Hoe vond je het gezamenlijke gesprek gaan? Hoe was de rol van de gespreksleider?
- Wat heb je gewaardeerd en geleerd? Wat kan de volgende keer anders of beter?

Moreel Beraad VUmc

1. Introductie
2. Casus
3. Morele vraag
4. Verhelderingsvragen
5. Perspectieven, waarden en normen
6. Alternatieven
7. Individuele afweging
8. Dialoog
9. Evaluatie inhoud
10. Evaluatie proces

Moreel Beraad VUmc

1. Introductie
2. Casus
3. Morele vraag
4. Verhelderingsvragen
5. Perspectieven, waarden en normen
6. Alternatieven
7. Individuele afweging
8. Dialoog
9. Evaluatie inhoud
10. Evaluatie proces

Uit het hospice

We hadden een gastbewoner (vrouw, 40 jaar) van Poolse afkomst. Sprak niet zo goed Nederlands en had een ex-partner (hindoestaans), die zich ook in het Nederlands moeilijk kon uitdrukken. Er was een zoontje van 9 jaar. Ex-partner was weer in het huis gaan wonen van haar om bij het zoontje te kunnen zijn.

Ziekte-inzicht van mw. was slecht, ze verwachtte naar huis te kunnen, terwijl dit echt niet veilig en verantwoord was. Waar het voor ons (en de vrijwilligers) moeilijk was, was dat dat jongetje zo ondersneeuwde. Waar moesten we op afstand blijven en de moeder (en vader) een en ander laten regelen met voor ons een zichtbaar gevaar dat het jongetje hier 'de dupe' van zou worden, waar zouden we juist wel op kunnen inzetten?

Moreel Beraad VUmc

1. Introductie
2. Casus
3. Morele vraag
4. Verhelderingsvragen
5. Perspectieven, waarden en normen
6. Alternatieven
7. Individuele afweging
8. Dialoog
9. Evaluatie inhoud
10. Evaluatie proces

Uit het hospice

We hadden een gastbewoner (vrouw, 40 jaar) van Poolse afkomst. Sprak niet zo goed Nederlands en had een ex-partner (hindoestaans), die zich ook in het Nederlands moeilijk kon uitdrukken. Er was een zoontje van 9 jaar. Ex-partner was weer in het huis gaan wonen van haar om bij het zoontje te kunnen zijn.

Ziekte-inzicht van mw. was slecht, ze verwachtte naar huis te kunnen, terwijl dit echt niet veilig en verantwoord was. Waar het voor ons (en de vrijwilligers) moeilijk was, was dat dat jongetje zo ondersneeuwde. Waar moesten we op afstand blijven en de moeder (en vader) een en ander laten regelen met voor ons een zichtbaar gevaar dat het jongetje hier 'de dupe' van zou worden, waar zouden we juist wel op kunnen inzetten?

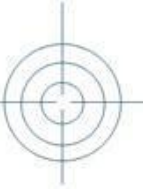
Moreel Beraad VUmc

1. Introductie
2. Casus
3. Morele vraag
4. Verhelderingsvragen
5. Perspectieven, waarden en normen
6. Alternatieven
7. Individuele afweging
8. Dialoog
9. Evaluatie inhoud
10. Evaluatie proces

Moreel Beraad VUmc

1. Introductie
2. Casus
3. Morele vraag
4. Verhelderingsvragen
5. Perspectieven, waarden en normen
6. Alternatieven
7. Individuele afweging
8. Dialoog
9. Evaluatie inhoud
10. Evaluatie proces

Waarden

GeldOrde
Balans Humor
Erkenning
Enthousiasme Zekerheid Liefde Trots
Betrokkenheid Wijsheid Stabiliteit Prestatie
Mededogen Competitie Kennis Avontuur
Gerechtigheid Spiritualiteit Gevoel Loyaliteit
Ondernemingszin Spontaniteit Integriteit
Rechtvaardigheid Zelfstandigheid Authenticiteit
Oprechtheid Verantwoordelijkheid Onafhankelijkheid
Nieuwsgierigheid Familie Leiderschap Eerlijkheid
Groei Ontwikkeling Openheid Inzicht Discipline
Vrijheid Vriendschap Beleefdheid Respect
Bescheidenheid Rust Macht Plezier Echtheid
Teamgeest Genot Passie
Creativiteit

Perspectieven

Perspectief	Waarde	Norm
Cliënte (moeder)	Moederschap	Ik wil nog iets van moederschap en regie behouden
Hospice vrijwilliger	Veilig opgroeien	Het jongetje mag niet te veel blootgesteld worden aan lijden
Jongetje	Vrolijkheid	Ik wil mamma en pappa niet tot last zijn
Ex-partner	Eigenwaarde	Ze is dan wel heel ziek, maar ze moet zich er niet zo mee bemoeien

Moreel Beraad VUmc

1. Introductie
2. Casus
3. Morele vraag
4. Verhelderingsvragen
5. Perspectieven, waarden en normen
6. Alternatieven
7. Individuele afweging
8. Dialoog
9. Evaluatie inhoud
10. Evaluatie proces

Individuele afweging

Ik kies voor A of B

- Omdat (waarde invullen die je belangrijk vindt)
- Ondanks (waarde invullen die onder druk komt te staan)
- En dat repareer ik door .....

Repareren

- Rekenschap geven van dat er bij een dilemma ook altijd iets (*een waarde*) verloren gaat

Het gaat er niet om *of* je
A of B doet, maar *hoe* je
A of B doet
phronesis sofia

*Afstand
is net zo
ingewikkeld als
nabijheid*

Leerdoelen

- Na het bijwonen van deze workshop kan de deelnemer
  - In grote lijnen schetsen wat ethiek is in de context van palliatieve zorg en wat een morele afweging is
  - Waarden noemen en naast elkaar zetten als onderdeel van een dialoog
  - Zelf handvaten zoeken of die geven aan collegae om met wringende of schurende casuïstiek om te gaan

Verder lezen?

- [Amsterdam UMC, Locatie VUmc - Wat is Moreel Beraad/ What is Moral Case Deliberation](#)
- [Moreel beraad – Boltentraining](#)
- [Ethiek | Reliëf \(relief.nl\)](#)
- [Het Neon - Netwerk Ethiek Ondersteuning Nederland](#)

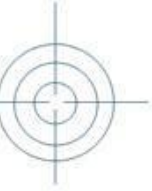
Vragen?

AMEDEA

Dank voor uw aandacht

www.amedea.nl

